

Christian Woldenberg

Oratio Inauguralis De Usu Graecae Linguae In Omnibus Facultatibus, Artibus, Et Scientiis

Rostochii: Kilius, 1657

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn730549194>

Druck Freier Zugang

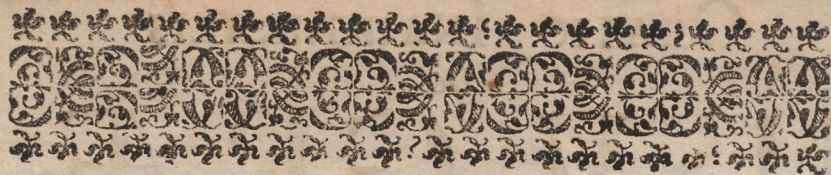
Ru phil 1657

Christian Waldenberg

*Nobilissimis, Clarissimis, Præcellentibus, Pereximis,
Præstantissimis, ac Politissimis, omnium Facultatum,
Scientiarum, & Artium Cultoribus, & Stu-
diosis indefessis,*

**DOMINIS HOLSATIS,
ET EX VICINIS CIVITATIBUS
ORIUNDIS, ROSTOCHII JAM COM-
MORANTIBUS, DOMINIS POPULARIBUS,
AMICIS, AC FAUTORIBUS, OMNI AMO-
RIS ARGUMENTO SUSPICIENDIS,**

Hanc Inauguralem Orationem

**Integrâ, & Holsaticâ Fide, in decus &
gloriam patriæ, & vicinarum urbium LU-
BECÆ, & HAMBURGI, splendorem,
Justis & gravissimis causis impulsus**

Amicâ manu, & pronâ mente

Dat, Dicat, Dedicat

CHRISTIANUS WOLDENBERGIUS.

Quod felix, & faustum, proficuum, &
salutare, mihi, totique Academiae esse jubeat,
DEUS TRINUNUS, PATER, FILIUS, ET
SPIRITUS SANCTUS, benedictus in secula,
AMEN.

MAGNIFICE DOMINE RECTOR,
VIRI ADMODUM REVERENDI, NOBILIS-
SIMI, AMPLISSIMI, CONSULTISSIMI, PRU-
DENTISSIMI, EXPERIENTISSIMI, EXCEL-
LENTISSIMI, CLARISSIMI, TUQVE GENE-
ROSÆ MASCULÆ QVÆ INDOLIS JUVENTUS,
ET QVOTQVOT HOSPITES ET CIVES AD
ME AUDIENDUM CONFLUXISTIS, TITU-
LIS VESTRIS HONORATISSIMI.

Nnus jam agitur se-
ptimus, ex quo DEO O. M.
auspice, Musis comitanti-
bus, bonis plaudentibus;
malis autem renitentibus,
in hanc Academiam salvo
& incolumis perveni; &
paucis interjectis mensibus, Ordinariam Juris

A 2

Pro-

Professionem, ritè ambire cæpi. Ad quam, etsi non minima mihi semper spes affulserit, dum non solum propriâ studiorum fiducia subnixus, sed Serenissimi ac Potentissimi Principis ac Domini, DN. FRIDERICI III. Daniæ ac Norvvegiæ Regis &c. Principis nostri Clementissimi: ut &, Illustrissimorû ac Celsissimorum Principum ac Dominorum, DN. ADOLPHI FRIDERICI, ut & DN. CHRISTIANI, Ducum Megapolensium, &c. Dominorum meorum itidem Clementissimorum, commendatitiis & elogiis; ut & hujus, & Gryphisvaldensis Academiæ singularib9 testimoniis, & diligentia documentis adjunctis; hæc tamen me spes non semel, justo Dei judicio, decollavit. Progressu autem temporis, postquam rigidior nonnullorum censura remiserat, & pro levibus noxiis suscepta ira deferbuerat, Anno 1653, 23. Julii, unanimi Patrum conscriptorum, Consulium, & Senatorum, Academiæ hujus Compatronorum laudatissimorum suffragio, Extraordinaria Juris Professio, in antecessum, & spem subsequituræ Ordinariæ, legitimè mihi demandata est. Quam in hanc usque diem, diversis Speciminum publicè editorum generibus, secundum tenorem Diplomatis super hac mihi extraditi, & vigore juramenti à me exacti, *и addú-
равъ* exornavi; lectionibus publicis, jussu superiorum, quorum voluntati refragari, nefas esse duxi,

duxi, uniformiter suspensis. Cum itaque hæc
Extraordinaria, quâ lectiones de Regulis Juris,
& V. S. cum aliquot millium incommodo omis-
sas; quâ introductionem, & mihi, & toti Aca-
demiæ infrugifera fuerit; & Ordinaria Juris Pro-
fessio, continuâ, eâque septennali contentions
suppōzet involuta, & reciprocâ litigiî serrâ, uni, ac
alteri hæctenus præcisa: Amplissimus ac Pru-
dentissimus Senatus, hujus Academiæ Compa-
troni laudatissimi, deliberato consilio, justis &
ponderantibus rationibus ducti, mihi interea
tēporis, ne entia multiplicarentur, præter necessi-
tatem, & semper cantaret vacuus coram latrone
viator. Professionem Græcæ linguæ, M. T. A. D.
DELI, Viri Clariss: Collegæ, ac amici, dum vixit,
honoratissimi, 23 Februarii, unanimiter & con-
cordibus votis, in pleno senatu comiter obtule-
runt. Hanc inquam Professionem, quam olim
Huesvvedelius, Posselius, Johannes Caselius, ma-
gna hujus Academiæ lumina; in magno totius
eruditorum odèi choro, cum immortalis nomi-
nis famâ egregiè administrarunt. Ut taceam ali-
os hujus loci, qui aliàs numero sunt plures; ad
excitandam majorem erga hanc linguam bene-
volentiam, in medium produco, communem
totius Germaniæ Præceptorem, Philippum Me-
lanchthona, qui optimo invitatus stipendio, Tu-
bingâ ad docendum Græcas literas Witebergam

evocatus est. Silto vobis Johannem Capnionem
elegantioris literaturæ instauratorem, Ingolsta-
dii Græcas literas profitentem; Erasmus Ro-
terodamum, verè ἐρέσμιον & amabilem, Græca, &
Latina in Academiâ Cantabrigiensi enarrantem;
in scenam similiter protraho Rudolphum Agri-
colam, qui primus in Germaniâ, genus sermonis
emendare cæpit, & Latinæ & Græcæ linguæ stu-
dia accendit: quare ei plurimùm omnes debe-
mus. Prodeat Petrus Mosellanus, iudex inter
Lutherum & Eccium, Græcæ linguæ Professor
Lipsiensis, & communis Misniæ præceptor, qui
cum fido suo parastatâ Melanchthone, omnes u-
triusque linguæ auctores, tunc extantes, pervol-
visse dicitur, Joachimus Camerarius, Græcæ lin-
guæ anchora & columna. Et quanta se Virorum
insignium, extra Germaniam, in Galliis, Italiâ,
& Hispaniâ, Græcam linguam profitentium seges
oblatura esset? Quam brevi temporis spatio e-
numerare velle, meræ impossibilitatis esse duco.
Sua cuique laus sit illibata, & singuli intaminatis
fulgeant honorum titulis, & veteres, & recentio-
res. Si autem quis miretur, quid sit, quod ego,
post longam juri Civili navatam operam, ad hanc
spartam obeundam me accingam; hic sciat, me
non deponere jura; nec eadem ita colere, ut hu-
maniores literæ manibus meis excutiantur: Vel
ipsis repono, Martialis versum: Nihil ad Titium,
Sti-

Stichum, aut Sempronium pertinere, de cute
quid faciant, ille vel ille suâ. Cum autem in mo-
re positum, & laudabili majorum instituto intro-
ductum sit, ut novam Professionem auspicantes,
non illoctis, quod dicitur manibus, eam arripiant,
sed Oratione quadam Professioni conveniente,
auditorum animos demulceant, atque ad novæ
Professionis utilitatem eosdem invitent. Hunc
in finem, optimum, & Professioni huic
convenientissimum, uti arbitror, selegi the-
ma, nempe: De Ufu Lingvæ Græcæ in omni-
bus Facultatibus, Artibus, & Scientiis: illis,
quæ de Origine, Dignitate, & Necesitate copio-
sissimè dici poterant, uti sæpius auditis, alteri lo-
co, & tempori reservandis. Quod dum facio,
omnes & singulos, debitâ animi submissione
rogatum venio, ut me, brevibus & concisim de
Utilitate hujus linguæ dicentem, bibulis auribus
audire, & suæ gratiæ favoniô, ad dimidiæ horulæ
spatium sublevare haud graventur.

T. P. Atticus, A. O. sic Græcè loquebatur, ut Athe-
nis natus esse videretur. Et M. T. Cic. l. i. Offic.
in hæc desinit verba: Ipse ad meam utilitatem,
semper cum Græcis Latina conjunxi, neque id in
Philosophiâ solùm, sed & in dicendi exercitatio-
ne feci. Idem illud facundiæ Romanæ decus, an-
non antequam in Latinâ linguâ dicendi speci-
men ederet, Eloquentiæ tyrocinium Græcè de-
cla-

mando exercuit? Imperatores Romani, ut lo-
quitur Svetonius, semper locuti Græcè, sive didi-
cerunt. Idem testatur de nobili Paulâ, multarum
linguarum, quas ad colum cecinit, peritiâ. Sem-
pronia, teste Salustio, literis Græcis & Latinis do-
cta, quemadmodum Fulvia Olympia, superiori
Seculo Basileæ, & aliæ quamplures nostro seculo
satis notæ. Non dicam jam de Pico Mirandula-
no, qui nondum juventutis annos egressus *πεντά-
γλωσσος* fuisse dicitur, non dicam de Pirchaimero,
Casaubono, & infinitis aliis. Livius libro nono,
ab urbe conditâ tradidit, morem suo tempore
fuisse, ut Romani pueri literis Græcis erudiren-
tur, quod etiam Quintilianus ab infantiâ fieri de-
bere contendit. Cato senex Linguam Græcam
didicit, suo exemplo, utilitatem illius, aliis omni-
bus *ἰστορησάμενος* demonstraturus. Verum pro-
inde est, quod Orator Romanus dixit; Extin-
cto lumine Latinarum, & Græcarum literarum,
omnia densissimis ignorantia tenebris sepulta,
atque obruta tenentur. Omnis quippe elegans
doctrina, omnis cognitio, digna hominis inge-
nui studio, uno verbo, quicquid uspiam est poli-
tiorum disciplinarum, nullis aliis, quàm Græco-
rum libris, ac literis continetur. Græca lingua
omnis elegantiaë magistra, omnium ingenuarum,
ac liberalium artium, omnium Facultatum supe-
riorum parens, alrix, conservatrix. O abjectas,
& hu-

& humi defixas animas, quæ te odio prosequun-
 tur! Οἰτώσια ἄχθεια ἀρέρης, & verè inutilia terræ
 pondera, quæ te discere detrectant! Quid estis,
 vos Theologi, Jurisperiti, Medici, Philosophi,
 hujus linguæ lumine destituti? Cacologi, *Μαται-
 ὄλογοι*, Jurisceriti, Mendici, Medicalstri, Moroso-
 phi, verbo, lutum maceratum, *σπίβαλα*, & siquid
 vilius istis, Nihil. Quod ut pluribus deducamus,
 & probatum demus, ordine omnes Facultates,
 Artes & scientias sine anfractu percurrem, usum
 Græcæ linguæ, & utilitatē, luce Meridianâ clario-
 rē in illis adūbraturi. Cum itaq; mentis aciē con-
 verto ad Theologiam, *πηγὴν* & fontem omnis salu-
 tis, maximum hujus nostræ linguæ usum in eā-
 dem deprehendo. Quis enim sine hujus præviâ
 scientiâ Christum per Apostolos in N. T. loquen-
 tem intelliget? Nemo. Quis verba vitæ, pabulum
 animæ sine hac percipiet? Nemo. Quis à Græ-
 cā desertus, controversias sæpe in phrasi, & parti-
 culâ latentes discutiet & enucleabit? Nemo.
 Ecquis bonæ salutis templum ingressurus, il-
 lud, quod Basilio, *τῶν ψυχῶν κοινὸν ἰατρεῖον, καὶ πάντων ἀγα-
 θῶν κοινὸν ταμεῖον*, non animadvertit in antefixis, tri-
 cubitales & miniatas literas, non Pythagoræorū
ἀγεωμέτρητῶν: sed *ἑδὲς ἀνελλήνιστῶν εἰσὶται*? Quod si ta-
 lis accesseris, non sanè egrediēris doctior: salu-
 tem enim de salute nostrâ ad nos per suos præco-
 nes differentem, non intellexeris, non istos Bas-
 lios Magnos, Gregorios Theologos, Chrystosto-
 mos,

B

mos,

mos, Athanasios, Theodoretos, Cyrillos (viro-
rum divinarum divina nomina) non perceperis,
ut Græcis his hastis, tanquam amentatis usi, ad-
versarios & illusores adorti sunt, ac Gentilium
Pyramides difflarunt, uti ventus folia, aut panni-
culum tectorium, quorum *πυροπλῖαν* apertam po-
steri invenerunt, & quæ ibi dabantur selectiora,
latinae consuetudini tradiderunt. Quid multis?
Ut sine literarum sacrarum verâ notitiâ, Græci
αἰεὶ παῖδες, ἔδδεις γέρον (quod Soloni Ægyptius objecit
sacerdos) sic contra, qui sanctioresvolvunt pa-
ginas, hâc linguâ posthabicâ, nunquam Viri, nun-
quam Senes evadunt. Gregorius Papa in Epi-
stolâ ad Narseten, conqueritur, se Græca nescire,
nec esse Constantinopoli, qui Latina Græcè con-
vertere possit. Quod si ad Jurisprudentiam pro-
gressum faciamus, copiosior se dicendi materia
aperiet, dum usum hujus linguæ in eâdem, extra
omnem omnium strepitum, cuivis ob oculos po-
nere, seriò allaboramus. Quid, quod sequiores
de usu hujus linguæ in sanctâ nostrâ Jurispruden-
tia sententiæ, quas altius multi animo imbibe-
runt, penitus veniant evellendæ. Voces funestæ
hîc erunt amputandæ, raux plebeculæ jactatio-
nes susq; deq; habendæ, veritas rei inquirenda,
& usus hujus linguæ Jurisprudentiæ in primis as-
serendus restat. Quod si hic mihi *πειριμάτις
ἔγοράς, ἢ πρόταλον* obstrepat, *λήροις καὶ φλυαρίαις*, con-
tra-

tra-

trarium astruat, hujus dicta omnia elevabo, & me-
raparadoxa exhibebo. Omnes maximum ro-
bur, sed valde ficulneum ponunt in summo juris
nostri antistite Accursio, qui forte fortuna, magis
condolendo, quàm probando *in S. 2. in gl. 7. de
Contra: Empt. & vend. dixit*: Græca sunt, Ergo legi
non possunt, scilicet, ut additur in additione, ab
artis ignaro; Cujus si Accursium, summo inge-
nio, & memoriâ, maximâq; doctrinæ civilis co-
gnitione instructum, autorem constituunt, ab
ejus accursu longè aberrant, summoq; & incom-
parabili viro (quem suæ ruditatis & imperitiæ,
ne dicam ignaviæ, patronum sibi adsciscere & ag-
gregare cupiunt) manifestam faciunt injuriam:
cujus eos convincit ipsa Glossa Accursiana, *ad L.
6. in verbo edicto. D. de Bonor. Possess. his apertis &
perspicuis verbis*: Græcæ literæ possunt intelligi,
& legi. I nunc, & perfrica frontem, qui in hoc
te non aliter, ac in quadratis parietum septis fun-
dâsti, pudeat ex ipso Accursio refutationem hau-
rire: Eodem modo ridet Bartolum nostrum Lu-
dovicus Vives, *lib. 1. de causis corruptarum artium*,
tribuitq; ei dictum, de VERBIBUS non laborat
Ictus, quod unde hauserit, vel acceperit homo
Hispanus, mihi non constat. Qui tamen risus
facilè comprimetur, si curam verborum non ab-
jecerint veræ, non simulatæ Philosophiæ Secta-
tores; cujus illis exemplum inter alia plurima

quod imitentur & exprimant, proponit *Paulus*
J. C. in L. 7. §. 1. D. de Edend. Vocis iterum signifi-
catione, ad duas Græcas *δεύτερον καὶ πάλιν* confor-
matâ. Sed istos, quos supra dixi, eisq; non ab simi-
les, aut meliores alios, veteris comædiæ nigro sa-
le perfricandos, vel potius, suo *δεχαιο μῶ* relinqua-
mus, stabili decreto doctissimorum ab omnium
ætatum memoriâ innixi, liberalibus hîsce studiis
(quæ inter familiam ducit Græca lingua) negle-
ctis aut contemptis, necessum fore, ut omnis eru-
ditio doctrinæ incultra relinquatur, & quasi filix
barbariei Musarum agris innascatur. Sulcis A. O.
à primis usque Jurisprudentiæ nostræ principiis
rem repetamus, & expendamus, quis usus Græ-
cæ fuerit linguæ in intaminatâ, & nullo nummo
pecuniario æltimandâ nostrâ Astraâ. Nonne
principia Juris nostri Romani, Leges Draconis
& Solonis, Græcè sunt scripta? Nonne Decemvi-
ri (quorum nomina referuntur *inc. 2. D. 7. Ap-
pius Claudius, T. Genucius, P. Sestius, Sp. Veru-
rius, C. Julius, A. Manlius, Serv. Sulpitius, P. Cu-
ratius, T. Romilius, Sp. Posthumius*) publicâ au-
toritate constituti, ut leges à Græcis civitatibus
peterent, & civitatem legibus fundarent? *L. 2. § 4.
D. de O. 7.* Nonne Hermodorus Ephesius exu-
lans in Italiâ, harum ferendarum legum autor fu-
it Decemviris? Nonne harum legum crebrior in
Corpore Juris, uti vocatur *in L. 1. pr. C. de Rei uxor:*
action.

actio. fit mentio? Annon, sapius HOMERI,
PLATONIS, ARISTOTELIS, HIPPOCRATIS,
DEMOSTHENIS autoritates ad corroboran-
dum leges adducuntur? Quinimò, cum omnes
Digestorum libri adeò Græcis vocibus pleni sint,
verba sunt Christophori Hegendorphini, Jcti in
consilio de cõpendiariâ discendi jura ratione, ut
vix Athenis tot ululæ fuerint. Cum subinde à pri-
scis Jctis ad Græcorum literas tacitè alludatur,
Græcam linguam calleat oportet is, qui juris ci-
vilis adyta penetrare concupiscit. Quis nunc igitur
tam stupidus est, ut non intelligat, se tunc ma-
tuum legibus civilibus adeundis fore, cum to-
tius Philosophiæ, cum tam Græcæ, quàm Latinæ
linguæ peritiam sibi compararit? Et si nihil ho-
rum quempiam adhuc movere potest, eum certe
tn. Imperatoris Justiniani Edictum perpetuum, in
cujus verbis juramus, fulguris quodam œstro per-
cellat, verba ejus hæc sunt, *in Ep. 2. Dig. præfixâ:*
Jam per nostras orationes tam Græcâ
linguâ, quàm Romanorum, quas æter-
nas fieri optamus, explicita sunt.
Hujus itaque linguæ præsidio muniti, inclytam
legitimæ eruditionis viam ambulare possunt.
Non moramur stultos istos præceptores, & sto-
lidos parentes, qui quandoq; pueris persuadent,
ne Græca discant, quoniam juri operam daturi
B 3 sunt.

sunt. Hi enim non secus faciunt, ac si dicant:
Filius meus quidem bonis literis incumbet, sed
asinus manebit. Omnia enim sine hujus munim-
ine, manca, mutila, & imperfecta relinquuntur.
Interim non negamus, quod viri sint, & fuerint
longo rerum usu, & meritis in Rempublicam
collatis celebres, absq; hujus linguæ exquisitâ
scientiâ. Ad hæc regero, quod probè dijudican-
dum Triplex Iuris-Consultorum genus. Vnum
quod vivit in aulis Cæsaris, Regum & Principum,
quibus hujus linguæ scientia maximum conciliat
ornamentum. Alterum, quod vivit in Acade-
mijs, Gymnasijs & scholis, quibus necessarium
requiritum, sine quo non emergere, nec officio
suo satis facere possunt. Et si quis mecum super
his contendere velit, ei, omissis omnibus alijs,
qui numero bene multi sunt, Iuris titulis, pro-
pono titulum de Auro & argento legato, hunc le-
gat, relegat, voluat, revoluat, expendat, & inqvi-
rat, & vires periclitetur, num sine hujus linguæ
exquisitâ ratione, eum intelligere, nedum alijs
explicare possit. Tertium genus est, quod vivit
in foro, vultures ut plurimum togati, nugigeruli,
nugivenduli, vitilitigatores, fori purgamenta,
alastores, abydocomæ, qui illicito patrocinijs fo-
mite, miserorum bona abliguriunt, hi statuarij
Doctores hujus linguæ usu non adeo magno pere
indigebunt. Scim9 præterea, etiam inter illos da-
ri,

ri, qui non mediocrem hujus linguæ usum sibi
singulari studio, & diligentia acquisiverunt,
quibus suam non cupimus imminutam laudem.
De Agyptis saltem loquimur, & illis, qui collati
cum alijs, bene sciunt, quid humeri ferre possint,
& quæ recusent, nihilominus multis præferri sa-
tagunt, cum hi suam inscitiam alijs damnosam
fore animadvertant. Quis tam bliteus, blennus,
teritus, ac catamitus reperiatur, ut concurrenti-
bus duobus, quorum alter exactè Latinè & Græ-
cè doctus, legumq; scientiâ non vulgari, Philoso-
phorumq; doctrinâ necessariâ imbutus, alter au-
tem nudâ legum superficiariâ cognitione instru-
ctus foret, illum non huic præferret? nemo sanè,
nisi qui cerebrû in calcaneo habeat, & cœlum &
terrâ miscere intendat, & publicû bonû privato
cōmodo turpiter eludere conetur? Ut aliorum
omittam judicia, ad unicum Claudium Cantianu-
culam, Juris Consultum magni nominis, qui pri-
mùm Topica juris & paraphrasin institutionum
nobis reliquit, provoco, hic nobis sit instar om-
nium, hujus senis verba, aculeos relinqvant in a-
nimis auditorum. De Græcis quoq; literis, inquit,
in discursu de ratione studii legalis: tamen si mihi tam
amicus Hercules nondum contigerit, ut eas vel
â limine salutare licuerit: dicam tamen, quod
sentio; Equidem quàm grave malum sit in jure
civili, Græcarum literarum ignorantia, non le-
vicu-

viculis conjecturis, sed experimento deprehendi, & quotidie magno meo cum incommodo deprehendo. Nihil hac in parte præjudicatum afferam, tantum indicabo, quantus sit in Professione juris, Græcarum literarum fructus. Cos enim, licet expers secandi sit, ferrum tamen acuit. Principio certum est, Tribonianum ea, quæ à Jurisconsultis Græcè scripta invênit, eodem sermone transcripsisse: quemadmodum vel hodie exant pleraq; Jurisconsultorum Græca responsa in emendatis Codicibus, h. e. in Florentinorum Pandectis. Quorum multa restituta legas in Dispositionibus Andreæ Alciati, quem Juris Civilis apicem, & doctrinæ legalis thesaurum appellare, suo merito possumus. Deinde scribit eminentissimus ille Budæus, quem dubito, scientiâ rerum, an eloquendi suavitate, an inventionum acumine clariorem putem: is, inquam, scriptum reliquit, totum pene titulum de Excusationibus tutorum, à juris autoribus, putà Modestino, Græcè scriptum fuisse, quod & Antonius Augustinus, Jurisconsultus Hispanus confirmat. Authentica ipsa Justiniani, (quæ & *νεαγὰι* dicuntur, & Collationes vocantur) Græco etiam sermone edita fuisse, probat Codex Authenticorū Græcus ab Haloandro Noribergæ ante seculum editus. Quid, quod ea, quæ in tribus novissimis libris Codicis leguntur, à Græcis sumpta sunt?

sunt? Et ob id ante Alciati editas annotationes,
magnâ ex parte non intelligebantur. Jam vero
quæ à Juris Consultis Græco sermone fuerant
edita, ac responsa, tandem indoctiore seculo
quodam, cum pauci jam Græcè scirent, in La-
tinum versa sunt: sed ab ijs, qui nec Græcè, nec
Latinè satis scirent. Cujus rei testis est Authen-
ticorum, & ducentorum in Pandectis locorum
stylus, sordidus & obscurus, & in tribus libris
Codicis non admodum castigatum dicendi ge-
nus. Quam in parte in multis locis juris perniciosè
erratum est. Hoc itaq; meum consilium, juri de-
stinatus adolescens sequatur, ut quod M. Cic:
filio suasit, ad suam utilitatem, semper cum Græ-
cis Latina jungat. Quod & ipsum me ali-
quando, verba sunt Canticulæ, si per fata liceat,
tentaturum spondeo. Sed quid antiqua enumera-
mus? Prodeat ex hac Academia Professor juris
Celeberrimus, Thomas Lindemannus, meritis
in Academiam collatis clarus, quem non piguit
Professorem, si non discere, certè summopere in
ijsdem exerceri. Quod si nullum ejus usum
fuisse credidisset, certe bonas horas, illi studio
nunquam tribuisset. Et quid ulterius immoror
juri Occidentali? Pergamo & similiter jus Orien-
tale examinemus, sic confestim evincemus, ma-
gnam hujus linguæ in eodem esse usum. Post
Justiniani enim imperium, multis annis, Basilium,

C

Con-

Constantinus, & Leo Legum volumeni ediderunt
πράξεις, deinde libros sexaginta *βασιλικῶν*, quos jam
recens unâ cum Scholiis & Glossis interpretum
Græcorum septem voluminibus Carolus Fa-
brotus Aquifextiensium Decanus ex Galliæ Bi-
bliothecâ Regiâ inclusos edidit. Quibus postea
succesit Conitantius Harmenopulus, qui omis-
sa supplere, confusa distinguere, ac totum penè
opus dissolutû absolvere conatus est, eundemq;
titulum suæ epitomæ attribuit, ut *πράξεις* quoq;
vocaretur, vel *ἑξάβιβλος*. Huc spectat jus Orientale
Græco-Latinum Enimundi Bonfinij: Huc spec-
tant Glossæ Stephani, Nicæi, Thaddæi, Euthatij
Eudoxii, Isidori, Basilii, aliorumq; Iuris-Consul-
torum Græcorum, quæ ut Glossæ Accursianæ
margini *βασιλικῶν* adjectæ sunt: Huc spectat synop-
sis Michaëlis Attaliatæ, jussu Michaelis Ducæ
imperatoris circa annum M. L X X. consarcina-
ta. Huc spectat synopsis Michaelis Pselli, & Jo-
hannis Leunclavii, qui è Bibliothecâ Johannis
Sambuci, Pannonij (qui postea fuit magnus Po-
loniæ Cancellarius) anno M. D. L X X. *ἐκλογὰς*
βασιλικῶν edidit. Ecquis quæso jam horum â me
enumeratorum quicquam intelliget, ab hujus
linguæ usu & exercitatione exclusus? Quis voces
vocibus, phrases phrasibus, & integras orationes
orationibus adaptabit, nisi hujus linguæ benefi-
cio adjutus fuerit? Nemo. Dices, omnia in Lati-
num

num sunt conversa: reponitur, rudibus, & artium expertibus, non Doctoribus, & Professoribus, esse translata. Hi enim, omnibus & singulis extota Europâ in Academiis advolantibus, non ex versionibus, si consulti fuerint, sed secundum fontem ipsum respondere tenebuntur. Ludovici igitur Vivis cottabos bubulos, Accursius metuat; Aliorum è suô ludô animadversionem sustineat Bartolus. Ab eo profectò tempore, quo à Budæis, Alciatis, Zafis, Chasfanæis, Cujaciis, Forcatulis, Mureis, Balduinis, Duarenis, Forneriis, Curtiis, Prateis, Drolæis, Regiis, Merceriis, Baronibus, Ferrariis, Molinæis, Paciis, Gothofredis, Freheris, Donellis, Ritterhusiis, Giphaniis, Cunæis, Bachoviis, Grotiis, maufacis, Ostermânis, Vinniis, Tuldeniis, & juris luminibus aliis, non tam ex Bartolorum, Baldorum, Alexandrorum, Iasonum fuis & contortuplicatis commentariis, quàm novem Dearum lacte, & Græcæ sapientiæ melle, genuina edictorum mens hausta est; mundi Regina Iurisprudentia, ex ferali pollinctorum potestate crepta, & in æternitatis asylum asserta est.

Ad vos ulterius contendo, Experimentissimi Viri, quorû Ars Deo digna est habita, ut vester loquitur Hippocrates, vestra simul quæsiturus suffragia: sed eccecum, dum vox adhuc sub linguâ, vestra mi-

hi ad vorsum confessio: omne nostrum peculium ex Græcia paratum: Inde Apollo noster, oculariæ inventor; inde Chiron Chyrurgus, inde Æsculapius, Clinices repertor & curator, inde Machaon & Podalirius, inde omnis Medicinæ parens Hyppocrates, Oribasius, inde Informator Galenus: Nec nostra quidem dignè nominamus sine Græcis literis, sive Pharmaca, sive cataplasmata, Enemata, sive Unguenta, s. Potiones, aut ceromata: Animantium, herbarum, morborum, instrumentorum, & quæcunq; horum nostra subministrat officina, nomenclatura, Vos Græci, vestra est. Vestra Regio nos genuit, Nos aluit. Archagatum primò ex Peloponneso Romam transtulit, eiq; jus Quiritum dedit, & tabernam in compito Acilio publicè emit; auctoritas aliter, quàm Græcè nostram artem tractantibus in mediâ Româ, apud Imperitos, expertesq; linguæ nulla erat. Quis plantas aliter, earumq; genuina nomina, quam ex Dioscoride Græco addiscet? Græcos illos Duumviros, Arabum anteponimus laciniosis & lacunosis interpretamentis, Bombastorum aureolorum, archidoxis opponimus, eorum autem omnium in jugulum mittimus, qui solent cum Cratere, magnos, ut ait Persius, promittere montes, quibus portentosa scientiæ venditatio, capitalis inciticia

scitia, ostentatio artis, ars nulla, nisi ut Plinius
pergit, impunè occidendi. Priorum institu-
tum, hoc, & superiori seculo feliciter imitati sunt,
Erasti, Meüreri, Gesneri, Scheckii, Bauhini, Ca-
nonherii, Sennerti, Sebitii, Weslingii, Aldro-
vandi, Meybomii, Bartholini, Wormii, & infi-
niti alii, in quibus recensendis, dies ipsa me defi-
ceret. Hi bene perspectum habuerunt, Græcam
linguam fontem esse omnis eruditionis; Lati-
nam rivulos inde ductos. Unde Cicero sub perso-
nâ Varronis, *primâ Academicâ*: Meos inquit, ami-
cos, in quibus est studiū, in Græciam mitto, i. e. ad
Græcos ire jubeo, ut ea è fontibus potius hauri-
ant, quàm rivulos confectentur. Conjungenda
enim est sapientia cum eloquentiâ, quæ utraq; &
felicitiùs & faciliùs è scriptis Græcorum disci po-
tèst, quàm Latinorum. Te igitur Atticam Ci-
vitatem quibus prosequar laudibus, quibus tol-
lam encomiis? *Ελλάδα* *Ελλάδα* dicam, aut quod
idem est, Græciæ Græciam? Honorem tibi hunc
habet sincerus rerum pronuntiator Thucydides.
Vestam ac aram Græcorum? sic de te, qui in
summâ apud te veneratione, Pythius, *ἔρεισμα* at-
que munimentum patriæ tuæ? Detulit ante hanc
gloriam Pindarus; *πρὸς ἄνεον καὶ κερυφὴν καὶ κρινὸν πα-
ιδευτήριον πάντων ἀνθρώπων*; præverterunt me alii. Vali-
quàm erat olim probrosum Athenas non vidis-
se, aut visis delectatum non fuisse, quâ de re Ly-
sippus Comicus asperè:

13

Εἰ μὴ τεθέασαι τὰς ἀθήνας σέλεχθαι,
Εἰ δὲ τεθέασαι, μὴ τεθήρευσαι δ' ὄνος.
Εἰ δ' εὐαρεσῶν ἀποτρέχεις, κενθήλιον.

I, e. Tu truncus es, si non Athenas videris.

Si visæ Athenæ non inescant, asinus es:

Si non grave has relinquere, es cantherius,
Non habeo oraculo verius, quod tibi redditum
quondam, te ἀεὶ ἔν νεφέλῃσι aquilam in nubibus.
Hinc omnes artes, & scientiæ te unam veneran-
tur, te unam colunt, te unam exosculantur. To-
ta Philosophia, in genere, & in specie tua est, tua
omnis Historia, tua omnis Oratoria, & Poësis.
Tantus autem tui in omnibus Philosophiæ par-
tibus usus est, quantus ad ullum ex crebrâ Græ-
corum scriptorum lectione derivari potest. Hinc
vanus eris in Aristotele, vanus in Platone, vanus
in Proclo, vanus in Ammonio, vanus in Porphy-
rio, vanus in Alexandro Aphrodisiensi optimo
Aristotelis interprete, vanus in Themistio, vanus
in Aspasio, Eustratio, & veteri Politices interpre-
te Argyropylo. Quid quæso in Metaphysicis,
quid in Physicis, quid in Ethicis ac Politicis si-
ne hujus lingvæ usu præstabis? Nihil. Non
te Scholasticorum lacunæ, non te Tartaretus,
Occama & alii juvabunt, sed sæpe unicâ voce o-
mnes dubii nebulas Græcus aristoteles discutiet,
& dissipabit. Hinc optimo majorum consilio,
Aristot: Philosophia, uti & in hac academiâ usita-
tum,

tum, in plerisq; Germaniæ Academiis recepta est. Quinimò decretum ab Augustanæ confess. Antistitibus, ut Practica præsertim Philosophia Græca Aristotelis, in omnibus Germaniæ Academiis, Gymnasiis & Scholis intácta servaretur. Non dicam jam de Physicis & Metaphycis libris, qui quandoq; obscuriores, & à communi dicendi usu abludunt, sed de Ethicis & Politicis & Rhetoricis Arist. Libris. Per DEUM vivum, quanta ibi elegantia, sententiarum conglobata vis, phrasium efficacia & puritas, adeò, ut ex his solis hujus linguæ usus innotescere possit. Si progrediamur ad artes, & singulas ordine ponderemus, nonne usum Græcæ linguæ apertè in iisdem cernemus? Nonne omnis Grammatica, quæ voces technicas, & notiones secundas, quæ Etymologiam, Orthographiam, Syntaxin, Prosodiam hujus nostræ linguæ ope & auxilio summopere indigebit? Hinc Syllepses numerorum, Generum, Synallagas, & hypallagas, & Pleonasmos ruminabis. Si Organum Aristotelis *ὄργανον ὀργάνων, Χεῖρα τῆς Φιλοσοφίας* à limine salutes, hujus usum, me tacente animadvertes, non quæ res solum, de quibus nullum est dubium, sed quæ voces. Hinc Logica, syllogismus, Topica, Sophistici Elenchi, usum hujus linguæ infallibiliter præsupponunt & requirunt. Pugnis est Logica, quam palmæ instar dilatat Rhetorica; hanc jejunus sine hujus usu

exco-

excoles, hanc profiteberis, & sine hujus usu non intelliges, quid dices. E Græcis vim & charactera dictionis addisces, è Græcis quâ Rhetorica præcepta, Isocratem Aristoteli comparabis. Huc, huc, te confer, & decem Græciæ Rhetoras intueres; huc, huc te confer, & Isocratem & Demosthenem Wolfi perscrutare; hîc latet solida scientia, hic cumuli & thesauri absconditi sunt omnis eruditionis. Conspicere Vlpianum Jurisconsultum, arripe aures, & attende, quomodo hic Demosthenem non solum legerit, sed summaris in tuum & meum illustraverit usum. Ciceronem imitare. Hic enim non latinè tantum, sed Græcè etiam, in consessu Doctorum hominum, maximaque cum eorum admiratione peroravit, præsertim Rhodi, ubi Apollonius Molonis F. hanc ei laudem tribuit, quod etiam eloquentiæ, & doctrinæ palmam Græcis præripuisset. Plutarchi verba in Vita Ciceronis: *Σὲ μὲν ὦ Κικερῶν ἐπαινοῦ ἢ θαυμάζω, πῶς δ' ἐμάδῃ οἰκτείρω, τὴν τύχην ὁρῶν τὰ μόνυ τῶν καλῶν ἡμῖν ὑπελείπετο, καὶ ταῦτα Ῥωμαίοις Διδοῦσθαι προσγενόμενα.* Quicquid enim eruditionis, & elegantiae Græci scriptores habuerunt, id Cicero in suas Orationes, & libros transtulit. Qui si reperundarum à Græcis postularetur, & quæ ab eis mutuatus est, restituere cogeretur, parùm admodum restaret illi. Ubique enim occurrunt Platonice, Aristotelice, Isocraticæ, Demosthenicæ, aliorum denique verè omnium
in pri-

in primis vero Stoicorum & Epicuræorum, in illius operibus partim conversæ, partim solerti imitatione expressæ sententiæ. Et quis est Orator, qui non divinos miretur libros Aristotelis Rhetoricorum? Quis non libenter P. Victorium, Borrhaum, Felicem Accorambonium eosdem Commentariis illustrantes adeat? eosque in luccum & sanguinem convertat? Quis non *αὐτομάτως* Aphthonii progymnasmatum & Theonis in fontibus, interveniente hujus linguæ usu, pervolvat? Omnes sanè, quorquot, nemine excepto, orbis doctus adorat, & veneratur. Non dicam jam de Epistolis Aristenæti, Demetrii Phalerei, & Isocratis, quem usum in hac præstent linguâ. Major enim est, quàm ut dicendo à me condignè perstringatur. Nec aliter se res habet in Divinâ Aristotelis Poëtica, quæ omnis reconditæ & abstrusæ eruditionis penu salutatur. Hic sanè se nostræ linguæ maximus exercit usus, cujus beneficio naturam ejusdem, originem, comædiam, differentiam Epœiæ ac Tragædiæ, partesque ejus ritè addisces. Hinc fabulam cum octo ipsius proprietatibus, hinc *ῥητορικῶς* & agnitionem ex textu Græco hauries eleganter: hinc terribile & miserabile parabis; hinc poëtarum præstantiam dimetieris. Ex hac poëtica, elocutionis partes, nominis species & genera, nomina peregrina, & translata cum propriis temperanda, & modum in usu variorum nominum servandum, & si quid præterea hisce assimilandum, cognosces. Hanc

D

poë-

Poëticam, Antonio Riccobono duce legis, sed Francisco Robortello Florentiæ in folio edito interprete & commentatore, præviâ hujus linguæ notitia, intelligis. Poësis enim vulgi, Græcorum fuere Biblia: Orpheus, Homerus, Hesiodus & reliqui eorundem Prophetæ atq; Apostoli, si de istis nugatoribus ita loqui fas est. Afferit & Plutarchus, ^{ὅτι τὸ τῶν ποιητῶν μυθῶδες ἐκ ἀφιλόσοφον:} si itaque vis patrem virtutis Homerum, uti à Justiniano nostro vocatur scire, & ex eo Physica, Ethica, Politica ^{ἠδ' ἀγγέλματα} connotare, Græcam linguam nocturnâ, diurnâq; manu, ut volvas, necesse est. Hinc primum totius Græciæ poëtam Linum Phœnicium, Orpheum, Thamyram discipulum Lini, Ariona, Amphiona, Musæum, Homerum Epicorum principem, Hesiodum, Æschylum, Pindarum, Alcæum, Stesichorum, Ibycum, Anacreonta, Bacchylidem, Simonidem, Alcmanum, Euripidem, Aratum, Aristophanem, Philetam, Menandrum, Sophoclem, Callimachum, Theocritum ordine evolves, & linguæ Græcæ cimeliis ditatus, perdisces, quod Josephus Scaliger brevi temporis spatio perfecisse fertur. Quid de Historiâ, vitæ magistrâ dicam, an hæc hujus Græcæ Linguæ usu carere potest? Neutiquam, res ipsa me tacente, loquitur, & ultima totius historiæ, quæ ad nos pervenit, principia, Græca esse evincit. Hæc nobis post sacras literas elegantem exhibet Herodotum, facundum Thucydidem, melleum Xenophontem,

em, & veri assertorem Diodorum Siculum. Hæc facit, ut magni iudicii Plutarchum, & ingeniosis exordiis insignitè memorabilem Plutarchum cum maximâ animi delectatione legamus & relegamus. Hæc facit, ut omnis Romani Historiæ cornucopias Dionysium Halycarnassæum, Pausaniam, Strabonem, Ælianum, Diogenem Lærtium, & si qui sunt alii hujus farinae historici eruditis comprobati, suspiciamus, oculis quasi devoremus, & ex illis temporum rationes, dicta, facta, Rerum publicarum periodos, conversiones, & everfiones, & quæ nostris Rebus publicis accommodari poterunt, maximo Regum, Principum, & Rerum publicarum commodo, purissimè hauriamus. Qui porro se in cælum inferre, atq; æthereum isthic lacunar perlustrare oculis gessit, Græcæ scientiæ alis non subnixus, næ ille, ut cum Flacco loquar,

----- Ceratis ope Dædaleâ

Nititur pennis, vitreo daturus

Nomina ponto.

In numeris, motibus, proportionibus, ponderibus, mensuris, intervallis, sonis, figuris, radiis, umbris, quod sciunt, qui sciunt, id omne Græcorum est, at non omne, sed divitiarum magnificarum tenues & abjectæ reliquiæ. Vestra Sibyllæ folia, si uspiam, hic sine falso reperta:

ἐξ ἰάδ' ὅ γαίης ἔχει σοφὸν ἰθαλίῃσιν

Ex Jonum terrâ sapiet quondam Itala tellus.

D 2

Vero

Verò itaque verius, & certo certius est, quod Hedio
præceptor Erasmi Roterodami de Græcæ linguæ u-
tilitate versibus mnemonicis paulùm à me immu-
tatis inclusit:

Qui vis Grammaticam perdiscere, discito Græcè,

Qui vis Rhetoricam perdiscere, discito Græcè,

Si tu vis Logicam perdiscere, discito Græcè,

Si tu vis Physicam perdiscere, discito Græcè,

Si Meta vis Physicam perdiscere, discito Græcè,

Sive Mathesis erit cordi, tu discito Græcè.

Videtis ex his omnibus, A. O. quanta Græcæ linguæ
utilitas in sui cultores redundet, quod omnis erudi-
tionis promus & condusit, quod clavis Theolo-
giæ, Jurisprudentiæ, Medicinæ, & Philosophiæ, quæ
intima earundem Facultatum adyta referet, audia-
tur. Si quid igitur in me est votorum, ex animo vo-
veo, ut hoc ipso momento, linguæ Græcæ amore in-
flammemini, & blandissimas dominas voluptates,
optimam animi partem ab his studiis deducentes,
penitus evellatis. Hæc juventutem, quæ incerta est,
mobilis, & ad peccandum prona, præceptis refrena-
bit; hæc compedes aureas, ne eadem facile despu-
met in vecordiam, injicere parata est. Imitamini
Marcum Ciceronis filium, qui non missus ad Jonum
Mollitiam, non Bæotorum crasitiam, de quibus il-
lud Pherecratis extat: *ἄντερ Φερῆς ἐν Φεῦγε ἤ Βαιοτίαν*, non
ad Thebanam Suem, sed Athenas, tanquam ad mer-
catum artium bonarum, & linguarum. Cavete se-
dulo,

dulo, ne urbis, & Academiarum nostrarum autoritatem dedecoretis, & deturpetis, & quod pessimum est, inanes, artium & partium ignari, domum redeatis. Quod si vestrum studium erga hanc linguam perspexero futurum fervidum, non committam, ut ullo modo desiderii vestris defuisse videar. Et, ut certi quid, de me, vestro Professore, vobis promittere queatis, spondeo, & in me recipio, post expeditum, quod mihi incumbit iter, & felicem reditum, *odv θεῶν*, me publicè aurea Theognidis carmina, quorum singula Disticha, virtutes & vicia; illas imitandas, hæc fugienda proponunt; & privatim Hesiodum Alcraem analyticè, connotatis, quæ Ethicam & Politicam spectant, fideliter enucleatum esse.

D I X I.

Quod reliquum est, tibi, O DEUS! fundator, altor & conservator Academiarum, supplices sumus, & devotâ mente tuam immensam Majestatem adoramus, ut hoc Ecclesiæ, & Reipublicæ seminarium, hisce turbulentis, & bonis literis exitium minitantibus temporibus, sub alis misericordiæ tuæ fovere, & ab omni malo protegere, & halcyonia eidem clementissimè indulgere digneris. Conserva hujus almæ nostræ nutritios, Illustrissimos ac Celsissimos Principes, ac Dominos, DN: Adolphum Fridericum, Academiæ Cancellarium Magnificentissimum, & DN: Gustavum Adolphum, Duces Megapolitaniæ, Principes antiquæ & vetustæ Gentis Henetæ, Sverini, Ratzeburgi, item Comites Sverinenses, Rostochii & Stargardiæ Dynastas, Dominos nostros Clementissimos. Tuè O DEUS: Amplissimum & Prudentissimum hujus urbis Senatam, compatronos Academiæ nostræ laudatissimos, da pacem domine in pomeriis nostris, ut sub eorum custodiâ tuti, securam vitam transigere valeamus. Vivant & floreat in omnibus Facultatibus eum laude docentes, & discentes, donec splendescat cælum sideribus, & terra segetes producat fructuosas, in nominis Divini honorem, & proximi salutem.

D 3

Gra-

Gratiarum actio in arcâ Collegii facta.

Magnifice Domine RECTOR &c.

Imperator Julianus insignitè jucundè in *L. 7. C. de Professor: & Med. in hæc erupit verba:* Magistros studiorum, Doctoresque excellere oportet moribus primum, deinde facundiâ. Cum itaque hæctenus Magister per tredecim annos salutatus fuerim, mearum partium fore ratus sum, ut *L. 57. D. de V. S.* probe ruminarem, & sæpius meum recolerem, ubi Paulus *J*ctus dicit: Cui præcipua cura rerum incumbit, & qui magis, quàm cæteri diligentiam, & sollicitudinem rebus, quibus præsumt debent, hi Magistri appellantur. Cujus effectum, quantum in me fuit, strenuè sectatus sum. Cæterum per faciendam hinc non intelligitur, Oratio solum Externa, & λόγος ὀξύς, sed & ὀἶστω, & περφορετικὸς & ἐνάλθετος. i. e. Externus & internus, sive ipsa δύναμις ἐρμηνευτική, seu vis interpretandi, in Omnibus Facultatibus, Artibus & Scientiis usurpanda: In qua διὰ τῶν ὀνύχων, seu à primis, ut dicitur, unguiculis seriò laboravi, & ulterius ratione officii ἀνθεῶν allaborabo. Quod mores concernit, honestos, castos, sæculum, & sanctum, ac Reverendum Concilium decentes, in hac, & omnibus, in quibus vixi Academiis, exhibui. Vitam hæctenus sine labe exegi, nulla juvenili culpâ expallui, censuram, propter malitiam, nullius judicis subii. Quinimo, nullis schoristicis ac turbulentis actibus interfui, nullis duellis manus meas maculavi, quo minus vestrum sanctum confessum subire verecundor. Hos mores ulterius urgebo, ita, ut senioribus filiale obsequium, æqualibus fraternum affectum, omnibus & singulis pietatem infusam, & Justitiam intemperatam ἐν πᾶσι promittam. De novo omnibus & singulis, iteratas gratias repono, quod me in Collegium ducere, ac reducere haud fuerint gravati; constabunt omnibus & singulis, sine ulla temporis exceptione, officia mea promptissima, ac parata.

In eos, qui sermonis proprietatem negligentem, rem ipsam spectare se dicunt, censura.

Rerum, inquit alii, nobis, non linguarum cura est. Sed an non sunt ipsæ res linguæ contentæ; ac expressæ? Et si nihil haberet Græca lingua in rebus ipsis utilitatis; haud equidem exigerem, ut in eâ Juris Consultus magnam operam collocaret. Zafius in Oratione quadam, Pandectæ inquit,

quit, omnem propè Philosophiam continere, & quæ naturæ sit, quæ morum, quæve ratione consistat. Illic Dialecticis, Rhetoricisq; & locis & argumentis referta omnia vides, sed & Poetici modi, schemata, figuræ in eis quàm appositè usurpantur, & ut verbo dicam, qui Pandectarum libros exquisitè legerit, acurèq; pensitaverit, is tam variarum Doctrinarum, vestigia velut impressa illic experietur, ut eam Vitruvii sententiam, quæ inter scientias rerum quandam conjunctionem, communicationemq; dicebat, facile sit comprobaturus. Nec tamen in eis integræ illæ sunt Doctissimorum hominum traditiones, sed veluti à solidis corporibus divulsa, dissectaq; membra, ita ab archetypis Juris-Consultorum libris volumina nostra decerpta & centonis instar confuta sunt. Quantò ampliores in veris Codicibus ditioresq; divitias, si eam nobis fortuna felicitatem non invideret, conspiceremus. Quod sanè non sine mæore proloquor: interdixisse enim tot illustres labores, plus propè jacturæ posteritati contulit, quàm commodi addiderit Triboniani lucerna: quod tamen aliàs latius tractamus. Hoc credo, in præsentia diffiteri nemo ausit, juris nostri scientiam, quæ latissimis illis finibus extenditur, trivialibus ingeniis non esse temerè asserendam, quàm vix quispiam ex veritate profitebitur, nisi aliarum quoq; doctrinarum loca haud parum multa tractaverit. Ut non immerito à viâ illi mihi declinare videantur, qui post Accursianas Glossas, vulgatis quorundam Commentariis, tantam legis amplitudinem meriuntur, solitariaq; eorumq; lectione suffarcinati, de portu, de bravio, de statione glorientur: ea enim res, errorum nonnunquam fomenta non modica nutrit. Cum enim relicta elegantissimâ Textuum proprietate, à Commentariis velut à fune penderit, illeq; ab alio arbitrariæ opinionis sensu insulerit, quæ & vel refragante textu, insui magistri verba juratus, tueri pergat, fieri videmus, ut sæpe numero non tantum attendatur, quid legis veritas exigat, quàm quid communis prætendat opinio: quod certe juris nostri claritatem crassioribus nebulis offundit. Quod si eas opinionum factiones dissimulaveris (non enim par esse potest omnium consensus) hoc tamen quis veniâ dignum esse dixerit. Quod ex eorum numero, qui civilia sibi defendunt, non pauci cæteras artes, quæ tamen in eis desiderantur, & maxime rei latinæ sinceritatem oppugnare pergunt: negantes verborum proprietatem observari oportere, dum de sensu constat: medullas enim perdi, dum de verborum jure disceptes? Quo quid potest prætendi absurdius? Quid doctis viris minus dignum? Quomodo enim Sensum legis colligas, nisi verba observes? Ante ex Dodonæo lebetè aliquis affla-

vix

vit Spiritus, qui mentem legis extrariâ divinatione colligas? Ergo *Labeo*
Juris Consultus erravit, qui, ut est *apud Gell: lib. 3.*, de Vocum origine,
& ratione, ad plerosque juris laqueos enodandos utebatur. Ergo totus
delegatis liber tertius concidet, qui tantopere verborum proprietates
est consecutus, ut etiam quid chartæ, quid lanæ appellatione veniret, non
tacuerit. Sed & jugulum felicibus animis Pomponio, Vlpiano, Paulo &
coeteris imminet, qui verborum proprietates ita observavere, ut ex
eorum doctrinis, insignis de V. S. titulus nostris Pandectis Symbolum
dederit. Vadant proinde, & in angulum se contrudant, si qui sint misofali,
qui has blactire ineptias non verentur, & discant aliarum artium, inpri-
misq; rei Latinæ cognitionem ita esse necessariam jura civilia profiteri vo-
lenti, ut qui secus ad Lucernas legales advolaverint, nihil mirum faciant,
si improvido pyraustæ more amburantur. Vos igitur A. integerrimi, ex ani-
mo hortor, ut humanas literas non deserentes, clarissimam illam juris ci-
vilis scientiam, in quâ Reipubl: gubernacula, pacis præsidia, imo & salus
viventium continetur, &, quæ Pindaro teste, omnium sit & Domina
& Regina, pienter veneremini: eamq; studiis com-
plectamini.

quit, omnem propè Philosophorum, quæve ratione consistat, argumentis referta omnia vides in eis quàm appositè usurpantur, exquisitè legerit, acutèq; p vestigia velut impressa illic exp inter scientias rerum quandam sebat, facile sit comprobaturus morum hominum traditiones, sectaq; membra, ita ab archetyp stra decerpta & centonis instar Codicibus ditioresq; divitias, differt, conspiceremus. Quom idisse enim tot illustres labore quàm commodi addiderit Trib tractamus. Hoc crèdo, in præ tiam, quæ latissimis illis finibu temerè asserendam, quàm vix q arum quoq; doctrinarum loca h merito à viâ illi mihi declinare v gatis quorundam Commentarii solitariaq; eorumq; lectione suf gloriantur: ea enim res, erroru trivit. Cum enim relicta elegant tarius velut à fune penderit, illi xerit, quæ & vel refragante text gat, fieri videmus, ut sæpe nu veritas exigit, quàm quid con nostri claritatem crassioribus ne ctiones dissimulaveris (non eni tamen quis veniâ dignum esse d vilia sibi defendunt, non pauci rantur, & maxime rei latinæ si verborû proprietatem observari enim perdi, dum de verborum j absurdus? Quid doctis viris mi gis colligas, nisi verba observes

& quæ naturæ sit, quæ suæ cis, Rhetoricisq; & locis & ici modi, schemata, figuræ icam, qui Pandectarum li m variarum Doctrinarum, Vitruvii sententiam, qua n, communicationemq; di is integræ illæ sunt Doctissi lis corporibus divulsa, disto torum libris volumina no. Quantò ampliores in veris rtuna felicitatem non invi mærore proloqvor: inter acturæ posteritati contulit, : quod tamen aliàs latius emo aufit, juris nostri scien rivialibus ingeniis non esse ritate profitebitur, nisi ali ta tractaverit. Ut non im ost Accursianas Glosas, vul amplitudinem metiuntur, ortu, de bravio, de statione m fomenta non modica nu n proprietate, à Commen trariæ opinionis (senâ infu tri verba juratus, tueri per um attendatur, quid legis dat opinio: quod certe juris Quod si eas opinionum fa st omnium consensus) hoc ex eorum numero, qui ci s, quæ tamen in eis deside ugnare pergunt: negantes n de sensu conster: medullas Quo quid potest prætendi Quomodo enim Sensum le donæo lebate aliquis affla

